

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Perfectionibvs Moribvsqve Divinis Libri XIV

Lessius, Leonardus

Antverpiae, 1620

Cap. I. Deum esse immensum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46817](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46817)

DE
PERFECTIONIBVS
MORIBVSQVE
DIVINIS
LIBER SECVNDVS,
DE IMMENSITATE DEI.

CAPVT PRIMVM.

Deum esse immensum.

Quid sit im-
mensitas.

INFINITATEM essentia diuinæ sequitur *Immen-*
sitas, quæ nihil est aliud, quàm vbique & absque ter-
mino sui in omnem dimensionem diffusio, non per
partes, sed, vt ita dixerim, per totalitates, quod infi-
nuat Cyprianus lib. Quod idola dij non sint, cùm
ait: *Deus vnus est, & vbique totus diffusus.* *Vbique*, id est, per totum
mundum, & extra mundum per immensum vacuum, vt cap. 9. of-
tendetur. *In omnem dimensionem*, in longum, latum, profundum,
sursum, deorsum, & in obliquum. Secundum nostrum modum
apprehendendi loquor. *Non per partes*, si enim daretur corpus im-
mensum, id quidem esset vbique, & omnia occuparet loca imagi-
nabilia, sed non esset in singulis locis totum, sed solum per suas
partes; in paruis quidem secundum paruas, in magnis secundum
magnas, in indiuisibilibus solum secundum quid sui indiuisibile.
At non sic Deus vbique est, sed per se totum; ita vt in omnibus
punctis

punctis spatij indiuiduis totam essentiam, potentiam, bonitatem, sapientiam, & omnem perfectionem omnesque suas opes & gaudia habeat: ita ut non sit maior, aut potentior, aut beator, aut liberior in spatio immenso, quam in puncto indiuisibili. *Diffusionem* intellige, non per aliquam ex arcto & contracto in amplum expansionem, sed per indiuisibilem & continuam presentiam, qua omnibus locis, spatijs, & rebus est intimè presens: quæ continuata presentia non nisi per modum diffusionis cuiusdam à nobis exprimi vel concipi potest.

- 2 Porro hæc immensitas apertè nobis traditur in Scripturis, Psalmo 144. *Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.* quibus verbis significatur non solum immensitas extensionis, sed etiam infinitudo essentiae. nam de magnitudine essentiae, sublimitatis & maiestatis loquitur. Et Psal. 138. *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in calum, tu illic es; si descendero in infernum, ades. Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris; etenim illic manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* ubi ostendit Propheta, nusquam posse constitui creaturam, ubi iam non sit Deus; idque confirmat, quia ipsa ubique debet ab ipso teneri & conseruari in esse. Iob 11. *Excelsus calo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces? longior terra mensura eius, & latior mari.* Hic apertè insinuat, Deum excedere omnem mensuram, & expandi in immensum, cum superet ea quæ mens concipit ut maxima. 2. Paralipom. 6. *Si calum & cali celorum non te capiunt, quantò magis domus ista quam aedificauit (non te capit.)* Ieremiæ 23. *Numquid non calum & terram ego impleo, dicit Dominus?* & Apostolus ad Ephes. 4. *Vnus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* Baruch 3. *O Israel, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius? magnus est, & non habet finem, excelsus & immensus.* quasi dicat: Cum ipse immensus sit, domus quoque eius immensa esse debet. *Quare ipse sibi ante omnia erat & mundus, & locus, & omnia;* ut quodam loco rectè dixit Tertullianus. Eadem immensitas significatur Isaïæ 66. *Celum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum.* Si celum sedes Deo, extat ergo toto, ut ita dicam, pectore supra celum. Hunc locum pulchrè prosequitur Petrus Damianus Epistola 4. cap. 6. Eadem immensitas videtur insinuari ab Apostolo cap. 3. ad Ephesios, cum ait: *Ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profun-*

Traditur in S. Scriptura.

Lib. contra Praxeam cap. i.

fundum. sic locum istum exponit Ambrosij Commentarius. Nos enim Dei immensitatem, nisi per dimensiones illas concipere non possumus. Simili modo exprimitur Job 11. & Psal. 138. ut videre est in locis iam allatis, ad quæ loca videtur Apostolus respexisse. Maximi refert ad perfectionem vitæ, & in primis ad reuerentiam tantæ maiestatis, & ad internam cum illâ coniunctionem & consuetudinem (ut quæ nobis sit intimè præsens, & coniunctissima) magnitudinem & immensitatem eius firmiter animo concipere, & veluti ante oculos positam habere. Idcirco Apostolus optat ut Ephesij eam cum omnibus Sanctis & viris perfectis animo comprehensam teneant. Possunt tamen etiam esse alij illius loci sensus, inter quos mihi maximè placet iste: ut *longitudo* sit Dei longanimitas & patientia, qua tot sæculis sustinuit peccatores exspectans eos ad pœnitentiam: *latitudo* sit eius charitas, qua omnes gentes, etiam inimicos, complectitur: *sublimitas*, gloriæ celsitudo, quam diligentibus se præparauit: *profundum*, damnatio & miseriarum abyssi impiis præparata.

Eandem veritatem tradunt passim SS. PP. Dionysius De diuin. nom. cap. 9. Μέγας μὲν ἐστὶν ὁ Θεὸς ἀνομιλῆται, καὶ τὸ ἰδίως εἶπετ' ἄνευ τῶν πάντων τοῖς μεγάλαις ἐαυτὸ μεταδιδόν, ἔπειτα τοῖς μεγάλαις ἐξώθητο ἡσυχασμόν, ἔπειτα πνευματικόν, πάντα τοποθετήσας, πάντα ἀριθμὸν ἡσυχαστικόν, πάντα ἀπειρίαν ὁμοεικότων. Magnus appellatur Deus, secundum sibi propriam magnitudinē, quæ magnis omnibus de se cōmunicat, & omni magnitudini extrinsecus superfunditur, & supra expanditur, omnem complectens locū, omnem excedens numerū, omnem transiliens infinitatem.

Explicatur
locus Diony-
sij.

Cur Deus
dicatur ma-
gnus.

Hic varias assignat causas cur Deus dicatur magnus. Primò, Quia omnis magnitudinis causa. omnia enim magna, ipsius largitione habent quòd magna sint: at propter quod vnumquodque tale, illud magis. Secundò, Quia non solum magnis omnibus coextenditur, sed etiam extrinsecus sine termino supra-circumfunditur & expanditur, sicut lumen circumfunditur pilæ vitreæ ad solenē pendenti. Tertio, Quia omnem arbit locum; intellige, non solum verum (id enim etiam cælum extimum, vel eius conuexa superficiei facit) sed etiam imaginarium, quantumuis magnus extra cælum locus cogitetur. Quarto, Quia omnem excedit numerum: nam & numeri magni dicuntur. Hanc numerorū magnitudinem, excedit magnitudine potentia, sapientia, bonitatis, & extensionis: plura enim potest, plura nouit, pluribus æquiualeat, pluribus coexistere & coextendi, ac plura intra suam amplitudi-
nis.

nis suæ admittere potest, quàm numero aliquo, quantumvis magno, possint comprehendi. Quintò, Quia omnem transit in finitatem. Est autem infinitas quintuplex. Primò, In substantiis, quatenus species rerum excurrunt in infinitum, alia aliis sine termino perfectiores, sicut numeri absque termino sunt alij aliis maiores. *Infinitudo quintuplex.* Secundò, In magnitudine. Tertio, In duratione. Quartò, In numeris. Quintò, In qualitatibus, & in perfectione intensua. Hanc omnem infinitatem Deus sua magnitudine transit, sese illi veluti coextendens & superextendens, eamque intra se complectens, & totam ambiens: complectitur enim in se, & superat omnem dimensionem, omnem aeternitatem, omnem multitudinem, omnem perfectionem intensuam imaginabilem; & omnes rerum species sub multis generibus substantiarum & qualitatium in infinitum excurrentes. S. Athanasius in Symbolo vsu Ecclesiae approbato, *immensus Pater, immensus Filius, immensus Spiritus sanctus*, addit non tamen tres immensi, sed unus immensus, nimirum quia vna est & eadem trium personarum immensitas.

Athenagoras Oratione pro Christianis: *Deus est ingenitus, & omnia quae ipsius sunt: mundum vero ita excedit ut impleat undeque quicquid supra ipsum est, nec locum ullum se vacuum relinquat.*

S. Gregorius lib. 2. Mor. cap. 12. *Ipse manet intra omnia & extra omnia, ipse supra omnia, & infra omnia. superior per potentiam, inferior per sustentationem, exterior per magnitudinem, interior per subtilitatem, sursum regens, deorsum continens, extra circumdans, interior penetrans, nec alia parte superior, alia inferior, aut alia parte exterior, alia interior: sed unus & idem, rotus ubique presidendo sustinens, & sustinendo presidens, circumdando penetrans, penetrando circumdans. Pulcherrime & verissime.*

S. Isidorus lib. 1. De sum. bono c. 2. *Immensitas diuinae magnitudinis ita est, ut intelligamus eum intra omnia, sed non inclusum, extra omnia, sed non exclusum: & ideo interiorem, ut omnia contineat, ideo exteriorem, ut incircumscripita magnitudinis suae maiestate omnia concludat. Per id ergo quod est exterior, ostenditur esse creator; per id quod interior, gubernare omnia demonstratur. Omitto alios.*

7 Idem ratione conuinci potest. Primò, Si enim non esset immensus, posset eo aliquid maius cogitari, id est, aliquid potentius, magisque in omnem partem expansum & diffusum. Secundò, Posset aliquid esse extra Deum: sicut si mundus haberet animam, posset aliquid esse extra animam mundi, quod ab ea non foueretur aut

*Probatur
ratione.*

conferuaretur. Tertio, Si non esset immensus, deberet poni commensus mundo; quia nulla conuenientior mensura extensionis ei tribui potest: sicut anima est commensa suo corpori, nimirum quia est tota ubi est aliquid corporis, non ultra, non extra, non citra. Quarto, Poterit moueri loco, & incipere esse in spatio, ubi nunc non est; sicut mundus potest loco moueri per immensum inane ad quoduis punctum, quantumuis distans à superficie conuexa cæli; & deserere locum, ubi nunc est. *Locum* uoco non quantitatem, sed designationem & situm, à quo res dicitur esse hic, ibi, illic, isthic, qualis est etiam extra cælum, & ubicumque aliquid creari potest. At hæc omnia quam sint incongrua Diuinitati, satis constat tum ex Scripturis allatis, tum ex ipsa Diuinitatis notione, quam omnes ita concipiunt, ut nihil extra illam, quod ab illa non penetraretur & ambiatur, cogitari queat, cum omnia ab illa essentiali dependentiam habeant; multo magis quam notiones animi ab anima, & forma aquæ impressa, à sigillo imprimente.

Ratio à priori nostro modo concipiendi est, quia cum sit infinitus substantia & entitate, debet etiam esse infinitus quantitate seu extensione: sicut enim quantitas siue extensio sequitur entitatem, ita modus quantitatis, modum entitatis. quare cum entitas sit modi-nescia & infinita, talis etiam erit extensio; ac proinde immensa. Ex hac immensitate prouenit ut Deus dicatur esse ubique, & illocabilis, & incircumscriptus. *Ubique* enim esse dicitur, quia substantialiter præsens est omni loco, omni spatio, & omni omnino rei existenti, ita ut nulla omnino res sit, quantumuis parua vel uilis, intra quam Deus secundum essentiam suam totus non reperiatur præsens: nec ullus possit designari locus vel spatiū, siue intra mundum siue extra, ubi similiter ipse totus totaq; eius substantia præsens non existat. Dicitur *illocabilis*, quia nullo loco vel spatio circumferri potest. Quantumuis enim magnum spatium cogitetur, non minus est extra illud, quam intra: quam ob causam incircumscriptus, & Græcis ἀπεραντιστός & ἀπερίορος dicitur. Sic S. Athanasius in rescripto ad Liberium dicit, *Deum esse incomprehensibilem loco.* & Damascenus lib. 1. De fide cap. 16. dicit *Deum esse incircumscriptum, & non esse in loco, sed ipsum sibi esse locum.* quod intellige de loco quo circumferri dicitur, in tali enim loco non est: alia tamen ratione, nimirum ob præsentiam substantialem, dicitur esse in omni loco.